

Наставно-уметничко-научном већу
Факултета музичке уметности у Београду
Краља Милана 50, Београд

Сенату Универзитета уметности у Београду
Косанчићев венац 29, Београд

ИЗВЕШТАЈ

Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

о докторској дисертацији

МИЛОША БРАЛОВИЋА

СТВАРАЛАШТВО КОМПОЗИТОРА ПРАШКЕ ГРУПЕ ПОСЛЕ II СВЕТСКОГ РАТА У КОНТЕКСТУ ЕВРОПСКИХ МОДЕРНИСТИЧКИХ СТРУЈАЊА

Уводни део (хронологија процедуре почев од пријаве докторске дисертације)

МИЛОШ БРАЛОВИЋ поднео је предлог теме докторске дисертације под називом: „Видови испољавања музичке парадигме у контексту изградње и/или надоградње канона уметничке музике у Србији. Студије случаја: опуси одабраних композитора Прашке групе“. На основу предлога Катедре за Музикологију, Веће Факултета на седници од 15. јануара 2020. године, донело је одлуку бр. 01-138/20 од 15. јануара 2020. године, о именовању Комисије за оцену испуњености услова за стицање доктората и научне заснованости теме докторске дисертације Милоша Браловића, под називом: „Видови испољавања музичке парадигме у контексту изградње и/или надоградње канона уметничке музике у Србији. Студије случаја: опуси одабраних композитора Прашке групе“,

у саставу:

1. др Драгана Стојановић-Новичић, редовни професор на Катедри за музикологију ФМУ, предложени ментор,
2. др Марија Масникоса, ванредни професор на Катедри за музикологију ФМУ,
3. др Ивана Медић, виши научни сарадник Музиколошког института САНУ.

Наставно-уметничко-научно веће Факултета на седници одржаној 3. јуна 2020. године утврдило је предлог одлуке бр. 01-885/20 од 4.6.2020. године о усвајању *Извештаја* Комисије за оцену испуњености услова за стицање доктората и научне заснованости теме докторске дисертације и одобравању теме докторске дисертације Милоша Браловића, при чему је Комисија предложила измену самог наслова теме, која у том измењеном виду гласи: „*Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*“.

Сенат Универзитета уметности на седници од 25. јуна 2020. године донео је одлуку бр. 7/293 од 01. јула 2020. године (наш бр. 01-1031/20 од 03. јула 2020. године) о одобравању рада на изради докторске дисертације. За ментора именована је др Драгана Стојановић-Новичић, редовни професор.

На основу обавештења ментора бр. 01-2197/22 од 30. септембра 2022. године и предлога Катедре за музикологију бр. 01-2203/22 од 28. октобра 2022. године, Веће Факултета на седници одржаној 2. новембра 2022. године донело је одлуку бр. 01-2356/22 од 7. новембра 2022. године о именовању Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације **Милоша Браловића** под називом: „*Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*“, у саставу:

др **Драгана Стојановић-Новичић**, редовни професор, ментор,
др **Ивана Миладиновић Прица**, доцент, председник Комисије,
др **Марија Масникоса**, редовни професор,
др **Срђан Тепарић**, доцент,
др **Ивана Медић**, виши научни сарадник, Музиколошки институт Српске академије наука и уметности у Београду.

После електронске провере системом iThenticate, урађеним од стране Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду, ментор др Драгана Стојановић-Новичић дана 31. октобра 2022. године поднела је **Оцену Извештаја о провери оригиналности докторске**

дисертације Милоша Браловића. **Оценом** је утврђено да је докторска дисертација оригинални рад аутора Милоша Браловића, те да прописана процедура у вези са оценом и одбраном докторске дисертације може да се настави.

Поред **Уводног дела (хронологије процедуре почев од пријаве докторске дисертације)**, овај **Извештај** Комисије садржи и: **Биографију са библиографијом кандидата, Анализу докторске дисертације, Оцену остварених резултата докторске дисертације, Критички осврт на докторску дисертацију, Завршну оцену докторске дисертације – Закључак са образложењем научног доприноса докторске дисертације**, као и потписе чланова Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације.

Биографија са библиографијом кандидата

А) Биографија Милоша Браловића

Милош Браловић (Београд, 1991), завршио је основне (2014) и мастер (2015) студије на Одсеку за музикологију Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду. Током основних и мастер студија примао је стипендију Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. За време мастер студија (током школске 2014/2015), волонтирао је у Удружењу композитора Србије, у раду на дигитализацији архивске грађе. Истовремено, похађао је и Модул Жан Моне из области ЕУ студија, под називом *Музички идентитети и европска перспектива: интердисциплинарни приступ* (руководилац: редовни професор др Мирјана Веселиновић-Хофман, бр. 553391-EPP-1-2014-1-RS-EPPJMO-MODULE). Био је учесник посебног издања емисије *Време музике* на Другом програму Радио Београда (ур. Зорица Премате), 5. јула 2016, посвећеног радовима насталим у оквиру поменутог модула. На мастер студијама, дана 30. септембра 2015, одбранио је рад *Елементи модернизма у гудачким квартетима Јосипа Славенског*, под менторством ванредног професора др Марије Масникосе.

После завршених мастер студија, волонтирао је у Београдској филхармонији, као аутор текстова за блог *Метроном* (сезоне 2015/2016 и 2016/2017) и као аутор програмских књижица (сезона 2016/2017).

Од 2016. године похађа докторске студије музикологије Факултету музичке уметности у Београду. Током друге године докторских студија (2017/2018), похађао је Модул Жан Моне из области ЕУ студија под називом *Музика и уметност у обликовању европског културног идентитета* (руководилац: ванредни професор др Марија Масникоса, бр. 587577-EPP-1-2017-1-RS-EPPJMO-MODULE).

Објављивао је радове у часописима (*Мокрањац, Нови звук, међународни часопис за музику, AM Journal of Art and Media Studies, Музикологија / Musicology, INSAM Journal of Contemporary Music, Art and Technology*), зборницима радова (*Музиколошка мрежа/Музикологија у мрежи, Музички идентитети и европска перспектива. Зборник студентских радова, Music, Image. Transpositions, Translations, Transformations...*, као и у електронској едицији мастер радова *Wunderkammer/Their Masters' Voice*) и међународним зборницима (*The East, the West, the In-Between in Music*, Munich, Allitera Verlag; *Music, Individuals and Contexts. Dialectical Interactions*, Roma, Universitalia; *Music as Heritage and Novelty*, Cham, Springer).

Од 2018. године, запослен је као истраживач-приправник, а од 2020. као истраживач-сарадник Музиколошког института САНУ, најпре у оквиру пројекта *Индентитети српске музике од локалних до глобалних оквира: традиције, промене, изазови* (бр. 177004, завршен 2019. године), који је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Од 2019, ангажован је на пројекту *Beyond Quantum Music* (2019–2022, EU Grant), а од 2022. године и на пројекту *Applied Musicology and Ethnomusicology in Serbia: Making a Difference in Contemporary Society* (бр. 7750287, 2022–2024), који финансира Фонд за науку Републике Србије. Од октобра 2019. до краја 2021. године, вршио је дужност секретара часописа *Музикологија*, који издаје Музиколошки институт САНУ. Један је од коуредника зборника радова *Shaping the Present through the Future. Musicology, Ethnomusicology and Contemporaneity*, у издању Музиколошког института САНУ, 2021.

У октобру 2022, у оквиру Музиколошког друштва Србије, организовао је концертно предавање посвећено Станиславу Биничком (1872–1942), поводом 150 година од рођења и 80 година од смрти овог композитора.

Члан је Музиколошког друштва Србије, а од октобра 2022. и његов секретар, члан је Удружења композитора Србије (секција музичких писаца) и један је од оснивача и члан Удружења за презервацију, истраживање и промоцију музике, „Српски композитори“.

Б) Библиографија написа Милоша Браловића

Мастер рад – монографска студија

- Miloš Bralović, *Elementi modernizma u gudačkim kvartetima Josipa Slavenskog, Zbornik master radova studenata muzikologije, Urednice edicije Wunderkammer dr Tijana Popović Mladenović, dr Marija Masnikosa*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 2018, https://www.fmu.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2020/12/wunderkammer_their-masters-voice-zbornik-master-radova-fmu-2018.pdf, 324–403.

Уреднички послови

- Bojana Radovanović et al. (eds.), *Shaping the Present through the Future. Musicology, Ethnomusicology and Contemporaneity*, Belgrade, Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences and Arts, 2021.

Студије у часописима и зборницима радова, апстракти, прикази, критике

- Miloš Bralović, “Moderate Modernism and the Socially Acceptable Paraphrase: Two Late Works by Serbian Composer Stanojlo Rajičić”, in *Music as Cultural Heritage and Novelty*, Oana Andreica (ed.), Cham, Springer, 2022, 261–288.
- Милош Браловић, „Две токате за клавир и гудачки оркестар Миховила Логара“, *Slovenika: časopis za kulturu, nauku i obrazovanje*, 8, 2022, 61–74.
- Miloš Bralović, “Recycling Postmodernism. Trendsetters, Trends and Pandora, Double Concerto for Viola, Cello and Orchestra (2022) by Lazar Đorđević”, *INSAM Journal of Contemporary Music, Art and Technology*, No. 9, 2022, 123–135.
- Милош Браловић, „Модернизам свакодневног живота (lifestyle modernism) у делима Душана Радића“, у *Опседнуте ведрине Душана Радића. Зборник научних текстова са музиколошког скупа у Новом Саду 25. и 26. новембра 2021*, Борислав Хложан (ур.), Нови Сад, Културни центар Војводине „Милош Црњански“, 2022, 133–138.
- Miloš Bralović, “Contemplating Mahler: Serbian Composer Stanojlo Rajičić and His Cycles for Voice and Orchestra *Na Liparu (On Lipar, 1950) and Lisje žuti (The Leaves are Turning Yellow, 1953)*”, in *The “Sigismund Toduță” International Symposium of Musicology, 5th edition*.

Originality, Paraphrase, Pastiche, Book of Abstracts, Ecaterina Banciu et al. (eds.), Cluj-Napoca, The “Gheorghe Dima” National Music Academy, 2022, 44–45.

- Miloš Bralović „Komponovanje u vreme krize: zašto muzičko stvaralaštvo ne posustaje?“, у *13. međunarodni simpozij „Muzika u društvu“*, 7–10. decembar 2022, knjiga apstrakata, Aida Adžović et al. (ur.), Sarajevo, Muzikološko društvo F BiH, Univerzitet u Sarajevu – Muzička akademija, 2022, 54–55.
- Јелена Јовановић и Милош Браловић, „Композиција *Натпис* на стихове Станислава Винавера у раном опусу Владимира Љ. Јовановића“, у *Станислав Винавер и музика, књига апстраката. Национални скуп са међународним учешћем, 25. и 26. новембар 2022, Београд – Шабац*, Београд, Факултет музичке уметности, 2022, 22–23.
- Бојана Радовановић, Милош Браловић, Стефан Савић, Ана Ђорђевић, „'Великани не треба да живе од јубилеја до јубилеја': Властимир Трајковић о Стевану Мокрањцу“, у *Ното musicus. Ното poeticus. Стваралачки опус Властимира Трајковића. Поводом 75. годишњице рођења и пете годишњице смрти академика Властимира Трајковића*, књига апстраката, 17. јун 2022, Ивана Медић (ур.), Београд, Одељење уметности САНУ и Музиколошки институт САНУ, 2022, 14–15.
- Милош Браловић и Ивана Медић, „Композитор и његови критичари: рецепција стваралаштва Станојла Рајичића у светлу преломних догађаја за развој српске музике у XX веку“ (“The composer and his critics: The reception of Stanojlo Rajicic’s works in the light of crucial events for the development of Serbian music in the twentieth century”), *Музикологија-Musicology*, No. 31, 2021, 59–94.
- Miloš Bralović, ”Negating the West, Going East. On Socialist Realism in Yugoslavia (1945–1950)”, in *The East, the West and the In-Between in Music. Proceedings of the International Conference, Munich, 9–10 November 2018*, David Vondráček (ed.), Munchen, Alitera Verlag, 2021, 181–192.
- Miloš Bralović, “From Emulation to a Great Masterpiece. Two Serbian Composers of the 1950s”. *Shaping the Present through the Future. Musicology, Ethnomusicology and Contemporaneity*, Bojana Radovanović et al. (eds.), Belgrade, Institute of Musicology SASA, 2021, 187–205.
- Miloš Bralović, „Између старог и новог света: позна дела Арнолда Шенберга“, у *Музика и уметност у обликовању европског културног идентитета 2*, др Марија Масникоса (ур), Београд, Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности, Катедра за музикологију, 2021. (семинарски рад рађен под менторством ред. проф. др Драгане Стојановић-Новичић, предмет *Музикологија 3*, ДАС музикологије, академске 2017/2018.

године), <https://www.fmu.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2021/08/5.-milos-bralovic.-izmedju-starog-i-novog-sveta.pdf>

- Miloš Bralović, „Josip Slavenski, avangarda i zenitizam. Sto godina časopisa *Zenit*. 1921–1926–2021“. *A Hundred Years of the Zenith Magazine*, Bojan Jović i Irina Subotić (ur.), Kragujevac – Beograd, Galerija Rima – Institut za književnost i umetnost, 2021, 293–303.
- Милош Браловић, „Поводом 650 година града Крушевца - опера *Лазарево обретенује*“, *Багдада. Часопис за књижевност, уметност и културу*, 529, 2021, 138–140.
- Miloš Bralović, “The Entertainer and the Social Critic: Dušan Radić and his *Balada o mesecu litalici (Ballad of the Vagabond Moon)*”, in *Contextuality of Musicology. What, How, Why and Because*, Tijana Popović Mladenović et al. (eds), Belgrade, University of Arts, Faculty of Music, 2020, 241–255.
- Miloš Bralović, „Josip Slavenski: skice, beleške, crteži“, *Југословенска идеја у/о музици. Зборник радова са научног скупа одржаног 25–26. маја 2019*, Мирјана Веселиновић-Хофман et al. (ур.), Нови Сад, Матица српска, 2020, 154–167.
- Miloš Bralović, „Nekoliko teza o umerenom modernizmu i tradiciji“, у: *Владо С. Милошевић: етномузиколог, композитор и педагог. Традиција као инспирација. Тематски зборник са научног скупа 2019. године*, Гордана Грујић (ур.), Бањалука, Уметничка академија и Музиколошко друштво Републике Српске, 2020, 213–220.
- Miloš Bralović, „Masovne pesme Josipa Slavenskog iz arhivske zbirke Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Pokušaj kontekstualizacije“, *Vašćinski glasi: Južnohrvatski etnomuzikološki godišnjak*, 15, 2020, 197–212.
- Miloš Bralović, “International Conference Young Musicology Belgrade 2020: Shaping the Present by The Future. Ethno/musicology and Contemporaneity. Institute of Musicology SASA. Belgrade 24-26 September 2020”, *INSAM Journal of Contemporary Music, Art and Technology*, 5, 2020, 144–146.
- Miloš Bralović, “Annuling the Trauma: Neoclassicism as a Modernist (?) Antidote to Society’s Ills“, *New Sound, International Journal of Music*, No. 53, 2019, 53–69.
- Милош Браловић, „Јосип Славенски: Симфонија *Оријента*, синтеза композиторовог стваралаштва“, у: *Традиција као инспирација. Тематски зборник са научног скупа 2017. године*, Соња Маринковић, Санда Додик, Драгица Панић Кашански (ур.), Бања Лука, Академија умјетности у Бањој Луци, 2019, 348–356.
- Miloš Bralović, „Between Romanticism and Impressionism: *Suton* (‘The Twilight’) by Stevan Hristić“, in: *Music, Individual and Contexts. Dialectical Interactions*, Nadia Amendola,

Alessandro Cosentino, Giacomo Sciommeri (Eds.), Rome, Società Editrice di Musicologia, UniversItalia, 2019, 251–263.

- Miloš Bralović, „Rebecca Jane Bennet and Angela Cresswell Jones (Eds.), *The Digital Evolution of Live Music*, Kidlington, Chandos Publishing, Elsevier, 2015, review, *INSAM Journal of Contemporary Music, Art and Technology*, No. 1, 2018, 104–107.
- Милош Браловић, „Птице као инспирација: Црноглавка Оливијеа Месијана“ у: *Музички идентитети: 20. Педагошки форум сценских уметности. Тематски зборник*, Милена Петровић (ур.), Београд, Факултет музичке уметности, 2018, 297–308.
- Miloš Bralović, „Josip Slavenski’s Moving Pictures,“ in: *Music/Image: transpositions, translations, transformations...*, Mirjana Veselinović-Hofman et al. (eds), Belgrade, Faculty of Music, Department of Musicology, 2018, 264–274.
- Miloš Bralović, „Looking at the Master Narrative: A Possible Interpretation Strategy,“ *AM Journal of Art and Media Studies*, No. 16, 2018, 1–10.
- Милош Браловић, „Умерени модернизам између локалних и интернационалних контекста“, у: *Музика знакова / знакови у музици и New Born Art*, Биљана Мандић, Јелена Атанасијевић (ур.), Крагујевац, Филолошко-уметнички факултет, 2018, 165–171.
- Милош Браловић, Ана Ђорђевић, Бојана Радовановић, Стефан Савић, „100 година касније: разговори о Стевану Стојановићу Мокрањцу“, у: *Традиција као инспирација. Тематски зборник са научног скупа 2016. године*, Соња Маринковић, Санда Додик, Драгица Панић Кашански (ур.), Бања Лука, Академија уметности у Бањој Луци, 2017, 42–53.
- Miloš Bralović, „Gudački kvarteti Josipa Slavenskog: elementi modernizma“, у: *Josip Slavenski (1896–1955). Povodom 120. godišnjice rođenja kompozitora*, Ivana Medić (ur.), Beograd, Muzikološki institut SANU, 2017, 105–123.
- Милош Браловић, „Организација музичких параметара у Трећем гудачком квартету Јосипа Славенског“, у: *Артикулација као средство комуникације, интерпретације и значења. Зборник радова осамнаестог Педагошког форума сценских уметности*, Милена Петровић (ур.), Београд, Факултет музичке уметности, 2016, 127–134.
- Милош Браловић, „Соната за виолу и клавир оп. 147 Дмитрија Шостаковича“, у: *Музички идентитети и европска перспектива: интердисциплинарни приступ*, Марија Масникоса, Ивана Перковић, Тијана Поповић Млађеновић (ур.), Београд, Факултет музичке уметности, 2016, 105–115.
- Милош Браловић, „Премијера прве крушевачке опере“, *Градина*, 70–71, 2016, 391–392.

- Милош Браловић и Стефан Савић, „Развој свести о култури у средњим музичким школама. Сећање на Стевана Стојановића Мокрањаца“, у: *Зборник радова седамнаестог Педагошког форума сценских уметности, одржаног 12–14. децембра 2014. у Београду*, Милена Петровић (ур.), Београд, Факултет музичке уметности, 2015, 151–158.
- Miloš Bralović, „The Collage-Shaped Worlds in Gustav Mahler’s Rückert Symphonies“, (transl. Žarko Cvejić), *New Sound, International Journal of Music*, No. 44, 2014, 179–198. (Section: Students' Papers. This paper was written under the mentorship of Professor Tijana Popović Mladenović, PhD, within the study programme Musicology, academic year 2012/13, at the Department of Musicology at the Faculty of Music in Belgrade).
- Милош Браловић, Стефан Савић, „Стеван Стојановић Мокрањац у настави средњих музичких школа“, *Мокрањац*, 16, 2014, 72–78.
- Милош Браловић, „Формирање науке о музици у написима Аристоксена из Тарента“, у: *Музиколошка мрежа/музикологија у мрежи. Зборник радова студената музикологије*, Ивана Перковић (ур.), Београд, Факултет музичке уметности, Катедра за музикологију, 2014, 413–422. (Семинарски рад рађен током академске 2010/2011 године, у оквиру предмета *Опита историја музике*, на првој години Основних академских студија музикологије, под менторством др Тијане Поповић Млађеновић).

Анализа докторске дисертације

Докторска дисертација Милоша Браловића, *Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*, садржи 470 нумерисаних страница, којима претходи десет почетних страница, од којих је девет означено римским бројевима (насловна страна на српском језику, а потом и на енглеском језику, *Изјава захвалности* /стр. III/, *Апстракт* на српском језику /стр. IV–V/ и на енглеском језику /стр. VI–VII/, као и *Садржај* /стр. VIII–IX/). После главног текста, који се завршава на стр. 446, следе *Литература* са 223 одреднице различитог обима, на српском, енглеском, француском и холандском језику (стр. 447–460), списак консултованих партитура (стр. 461), *Архивски извори* (стр. 462), *Биографија аутора* (стр. 463–464), *Изјава о ауторству* (стр. 465), *Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторске дисертације* (стр. 467) и *Изјава о коришћењу* (стр. 469–470).

Кроз прво поглавље, *Увод* (стр. 1–6), аутор нас упознаје са предметом и циљевима рада, хронолошким оквиром тематике, најважнијим постулатима постојеће литературе о изабраној тематици, методолошким начелима, те у најкраћем контекстуализује стваралачку позицију троје аутора, српских композитора, који су у фокусу његове пажње: Милана Ристића (1908–1982), Љубице Марић (1909–2003) и Станојла Рајичића (1910–2000). Милош Браловић сугерише своје кључне поставке које ће разрадити у даљем току дисертације: „Наша полазна хипотеза је да су ово троје композитора своје композиционе технике формирали по узору на велике композиторе европског позног романтизма, експресионизма и неокласицизма. (...) Њихови главни узор су Паул Хиндемит (Paul Hindemith 1895–1963), Јоханес Брамс (Johannes Brahms 1833–1897) и Густав Малер (Gustav Mahler, 1860–1911).“ (стр. 1). Већ у *Уводу* аутор дискутује и о специфичностима одређења и разликама између Прашке школе и Прашке групе, чиме жели да отклони све могуће недоумице које би у вези са разумевањем тих термина примењених на ауторе које обрађује, могли да се појаве у даљем току рада.

Методолошка питања Браловић продубљује у поглављу *Методологија и садржај докторске дисертације* (стр. 6–9). Овде он указује на радове оних аутора који су у највећој мери определили његов теоријски приступ одабраној проблематици. Кандидат наводи: „У фокусу се налазе теорије Леонарда Мејера (Leonard Meyer) и Мирјане Веселиновић-Хофман, које су компаративно постављене због својих сродности. Наиме, у њима проналазимо сличне термине, као и тежњу да се постави универзална теорија цитатности у музици, али и у осталим уметностима (у случају Мејерове методологије). За поједине допуне и коментаре ових радова, користећемо одабране естетичке и теоријске написе Зофје Лисе (Zofia Lissa), Петера Буркхолдера (J. Peter Burkholder) и Срђана Тепарића.“ (стр. 7) У даљем току овога поглавља отвара се занимљива, а често занемаривана проблематика која се односи на уџбеничку литературу, односно музичко-теоријске уџбенике који су могли да буду доступни и познати Ристићу, Марићевој и Рајичићу. Аутор полази од тога да су ови списи могли да имају значај у формирању ауторских поетика одабраних композитора. Браловић најављује и питања употребе стилских одредница (експресионизам, фолклорни експресионизам, неокласицизам и неоекспресионизам) у вези са њиховом музиком. Своја објашњења поступка који ће примењивати, односно планирани приступ анализи, кандидат сумира на следећи начин: „Циљ нам је да, на основу аналитичког прегледа композиција, представимо развој индивидуалних стилова троје стваралаца, али и да уједно укажемо на присуство композиторских узора у њима. Ту најпре мислимо на начине на које композитори посежу за композиционим

техникама својих узора, те како се узорци, од опуса до опуса манифестују на линији од релативно 'апстрактног' преузимања композиционе технике, односно, формативних принципа музичког тока, до релативно 'конкретног' преузимања краћих мотива и других музичких целина.“ (стр. 8)

У даљем излагању кандидат обликује поглавље *Историјски контекст. Биографије* (стр. 9–18). У овом делу текста он упућује на историјски контекст, на глобалну ситуацију српске музике пред Други светски рат и непосредно после Другог светског рата. Занимљиво, Браловић сугерише да је почетно бављење изабраном темом потекло од његово интуитивног доживљаја, иницираног слушним искуством у вези са појединим делима. Он нам такође скреће пажњу на дихотомију „национално“ – „космополитско“, која је дуго била актуелна у домаћим музичким круговима. Аутор закључује: „Пошто се бавимо стваралаштвом композитора Прашке групе управо у периоду слабљења доктрине социјалистичког реализма, наш главни задатак биће испитивање начина на које су одабрани композитори (ре)конструисали српску музичку културу – с обзиром на то да су се налазили међу њеним најистакнутијим личностима – при чему су неминовно морали да се ослањају на иностране узорце, будући да у сопственој музичкој култури узора готово да није ни било, пре свега када је у питању концертантна, камерна и симфонијска музика.“ (стр. 13)

У поглављу *Теоријски оквири (1): компоновање путем преузимања* (стр. 19–39), Браловић разматра теоријска полазишта на која ће се ослањати приликом сагледавања односне проблематике. Аутор упућује на методологије Леонарда Мејера и Мирјане Веселиновић-Хофман, као основу даљих елаборација у својој докторској дисертацији. Последично, Браловић узима у обзир дискурс о узорку, моделу и узору, који „представља пре свега систематизацију композиционо-техничких процедура у делима која садрже 'позајмљене' музичке материјале или пак стилске матрице и конвенције, док је начине на које они фигурирају у делима потребно тражити у појединачним случајевима.“ (стр. 29) У оквиру овога поглавља налазе се следећа потпоглавља 1. 1, *Компарација. Позајмљивање/цитирање vs. узорак*, 1. 2, *Компарација. Парафраза vs. модел* и 1. 3, *Компарација. Симулација vs. узор*. Браловић прави табелу у којој поставља паралелу позајмљивање/цитирање – узорак, поредећи поставке Леонарда Мејера и Мирјане Веселиновић-Хофман, а табеларне приказе примењује и у свим каснијим одговарајућим моментима у раду. Кандидат сумарно сагледава основне разлике између узорка и цитата: „Подједнако, и узорак и цитат не могу да буду они материјали који нису довољно препознатљиви у новом делу, то јест, оно што стилски, односно значењски није другачије у односу на ново дело у којем се преузет материјал

појављује.“ (стр. 31) У истом смислу појављује се пар парафраза–модел: „Главна разлика између две методологије се огледа у чињеници да је парафраза шири појам у односу на модел. Док парафраза подразумева читав спектар процедура и резултата који потом настају, модел би могао да се разуме и као један могући вид парафразе.“ (стр. 34) Потом следи поређење симулације и узора у два система (Мејер – Веселиновић-Хофманова). Ипак, аутор упозорава да постоји одређена доза апроксимативности у обема поделама, јер су одређени параметри по правилу обликовани зависно од конкретног примера: „Упоредни преглед двају методологија – једне као систематизације ‘позајмљивања’ у различитим уметностима и друге окренуте релативно скорим композиторским праксама – наводи нас на промишљање поступака ‘позајмљивања’, односно коришћења постојећих музичких материјала на конкретним примерима, будући да и једна и друга остављају простора за различите нијансе, односно варијације које зависе од конкретних композиторских остварења.“ (стр. 38)

У поглављу 2, *Теоријски оквири (2): музички језик* (стр. 40–74), аутор се окреће питањима тоналитета и проширеног тоналитета, а с тим у вези посебно истиче Паула Хиндемита, као заговорника тоталног тоналитета. Кандидат потом урања у појединости Хиндемитовог система елаборираног у композиторовом делу *Техника тонског слога*, система који је заправо у потпуности био ослоњен на теоријске основе акустике. Браловић се затим посвећује књизи Цтирада Кохоутека, *Техника компоновања у музици XX века*, увиђајући да овај аутор још шире и слободније тумачи границе тоналитета. Наилазимо и на расправу о уџбенику *Теорија хармоније* Арнолда Шенберга. Браловић тврди: „Готово је сигурно да су чланови Прашке групе учили из овог уџбеника током студија у Прагу.“ (стр. 54) У потпоглављу 2. 1, *Музичко-теоријска литература код нас (погледи композитора)* (стр. 57–70), кандидат у расправу укључује разматрања о уџбеницима Карела Болеслава Јирака, Отакара Шина, Миленка Живковића, Драгутина Чолића, Властимира Перичића/Душана Сковрана, Дејана Деспића и Берислава Поповића. У потпоглављу 2. 2, „*Негативан*“ пример: *Оливије Месијан (70–74)*, потцртана је негативна слика која се у нашој средини годинама градила о Месијану, превасходно због тога што је био религиозно усмерен. Аутор закључује: „По свему судећи, елемент који је могао да делује одбојно пропагаторима доктрине социјалистичког реализма у Месијановој музици била је њена комплексност, сачињена од, како је наведено, елемената Шенбергове композиционе технике, полифоније, црквених модуса, различитих елемената фолклора и тако даље. Но, оно што је чинило Месијанову

музику неприхватљивом био је дубоки религиозни мистицизам који је композитор уткивао у њу.“ (стр. 73)

Следи поглавље 3, *Теоријски оквири (3): музички правци прве половине XX века* (стр. 75–86) у ком, у складу са насловом, аутор детектује стилске тенденције актуелне до средине двадесетог века: експресионизам, неоекспресионизам, неокласицизам и необарок. Разматрани су аутори Друге бечке школе, а посебно Шенберг; у разматрања је укључен и Игор Стравински, затим француски неокласицизам, у оквиру чега нарочито француска Шесторка, а у обзир се узима и Хиндемитова стилска оријентација.

Расправама у свим претходно наведеним поглављима и потпоглављима аутор нас поступно уводи у централна поглавља, која су усмерена ка сложеној анализи и контекстуализацији дела Милана Ристића, Љубице Марић и Станојла Рајичића. У поглављу 4, *Милан Ристић – поетика моделовања* (стр. 87–219), Браловић објашњава примену моделовања у Ристићевим делима и то кроз потпоглавља 4. 1, *Трасирање поетичког поступка – припремне скице и фуге Милана Ристића*, 4. 2, *Развој симфонизма Милана Ристића*, 4. 3, *Милан Ристић и његово постепено одступање од постулата социјалистичког реализма – Друга симфонија (1951)*, 4. 4, *Неокласицизам по Хиндемитовом моделу – Први концерт за клавир и оркестар (1954) vs. Камерна музика бр. 2 (1924). Милан Ристић и (остале) Хиндемитове камерне музике – могући случај моделовања*, 4. 5, *Трећа симфонија (1961): нова фаза Ристићевог стваралаштва као његов логичан наставак. О додекафонији и атоналности у Ристићевом зрелом стваралаштву* и, најзад, 4. 6, *Милан Ристић: резиме*. Браловић закључује: „У контексту развоја српске уметничке музике на самом почетку друге половине XX века, Ристићево стваралаштво је очигледно попунило квантитативне недостатке којих је било у њеној историји. Имајући у виду путеве развоја српске музичке културе током XX века које смо изложили у уводу, претпостављамо да је Ристић осетио извесну нужност за компоновањем симфонијске, камерне и концертантне литературе, те да је управо Хиндемит био подобан као његов главни узор. Не само директно, кроз препоруке доктрине социјалистичког реализма, већ и касније, индиректно, према уџбеницима писаним код нас, пропагирани су, у најширем смислу, класични узор. Хиндемит је ‘испуњавао прописане критеријуме’, будући да је реч о композитору који је компоновао за готово све инструменте и у готово свим познатим жанровима, а по угледу на њега то је чинио и Милан Ристић, компонујући идеолошки непроблематичну и неутралну музику, такође у готово свим познатим жанровима.“ (стр. 218) Браловић примећује да ипак још увек није било време за радикалне преокрете у свету српске музике, чији су се актери у приличној мери ослањали на

традиционалне узоре, који су садржали дозу умерености у изналагању нових путева (српске) музике: „Иако је у Југославији било теоријски могуће посветити се истраживању радикалнијих композиторских пракси (интегралног серијализма, алеаторике и тако даље), посебно од 1961. године, када је покренут фестивал Музички бијенале у Загребу, у Србији је та улога ипак припала ствараоцима млађе генерације, рођеним после 1930.“ (стр. 219)

У поглављу 5, *Хетерогеност узора: Љубица Марић* (стр. 220–304), кандидат Милош Браловић узима у обзир многобројне специфичности језичке поетике Љубице Марић. Иако су у центру пажње њена дела из педесетих и раних шездесетих година двадесетог века, Браловић разматра и раније опусе, чије су стваралачке консеквенце донекле утицале и на потоња дела. Оријентација Марићеве прати се кроз потпоглавља 5. 1, *Избор из раног стваралаштва: музика за виолину*, 5. 2, *Зрело стваралаштво – кантата Песме простора* (1956) и *Пасакаља* (1957) *за оркестар*, 5. 3, *Магнит опус – Музика Октоиха (1958–1963)* и 5. 4, *Хетерогеност узора Љубице Марић: резиме*. Браловић закључује: „На основу анализираних дела Љубице Марић (по једно из прве и друге фазе, као и готово комплетна трећа фаза), уочавамо својеврсне ‘стилске мене’ које је композиторка испољавала током више деценија свог композиторског рада, али које имају идентичну полазну тачку. То би могло да се одреди као фрагмент фолклорне музичке материје (најпре под утицајем Јосипа Славенског), која се пре свега огледа у примени фолклорних лествица у односу на ‘дур-мол’ систем – као што је истарска, то јест октатонска лествица, која се спорадично појављује у кантати *Песме простора*. Поред тога уочава се и примена ‘нестандардних’ лествичних образаца, који су се у раној *Сонати фантазији* манифестовали кроз барокни развој чеоне теме.“ (стр. 302)

У поглављу 6, *Станојло Рајичић: од моделовања до парафразе* (305–434), Браловић дискутује о Рајичићевим остварењима из првих двадесетак година после Другог светског рата. Проблематика Рајичићевог зрелог стила истражена је кроз потпоглавља 6. 1, *Прва* (1935) и *Друга* (1941) *симфонија: профил Рајичићевог експресионизма*, 6. 2, *Ка заокрету?*, 6. 3, *Станојло Рајичић и удаљавање од постулата социјалистичког реализма*, 6. 4, *Формирање зрелог стила Станојла Рајичића* и 6. 5, *Станојло Рајичић: резиме*. Милош Браловић запажа да је „у периоду конституисања Рајичићевог зрелог стила, стваралаштво Густава Малера (...) у виду узора (у идеолошки подобним околностима) одиграло кључну улогу, што ондашња критика очигледно није уочила.“ (стр. 434)

Закључно поглавље, број 7, *Закључак* (стр. 435–446), сумира све претходне музиколошке налазе Милоша Браловића. Иако је као примарни циљ поставио трагање за

узорима Милана Ристића, Љубице Марић и Станојла Рајичића, Браловић је паралелно стварао и ширу слику, обухватајући различите уметничко-друштвене параметре у објашњавању музичких дела модернистичке провенијенције написаних од стране троје истакнутих аутора Прашке групе. Браловић испитује и разлоге трагања ових аутора за узорима: „Један од могућих разлога посезања за уоченим узорима, међу којима се сви налазе у кругу најистакнутијих европских композитора, јесте тежња за модернизацијом српске (музичке) културе, а у репресивним послератним условима, обележеним доктрином никад прецизно дефинисаног социјалистичког реализма.“ (стр. 437) Ристићева стваралачка оријентација прецизно је дефинисана: „Погледом на два симфонијска остварења Милана Ристића настала до 1945. (Прве симфоније и симфонијске поеме *Човек и рат*), желели смо да трасирамо главне тачке на основу којих смо пратили генезу његовог композиционог писма и начина на које фигурирају узор на које се овај композитор ослањао. Уочивши даје главни узор Милана Ристића био Паул Хиндемит, дошли смо до закључка да се Ристић пре свега угледао на Хиндемитову композициону технику и то на концепцију хармонског језика.“ (стр. 441) Кандидат и овде резимира поступке Љубице Марић који је везује за различите узоре: „Хетерогеност узора Љубице Марић произвела је и њихово хетерогено манифестовање. Развојно варирање, типична одлика композиционог писма аустронемачких композитора од Брамса, преко Регера, Малера, Штрауса, до Шенберга послужила је Марићевој као основа, то јест, они се, као узор у делима испољавају кроз *моделовање*. Такође је реч о својеврсном принципу преузимања композиционе технике. Иако је очигледно угледање на композиторе као што су Барток, Стравински или Славенски, чију звучност из појединих дела Љубица Марић призива на наизглед идентичан начин, ове узоре не бисмо могли да подведемо под јединствену композициону процедуру.“ (стр. 442) И за Станојла Рајичића се утврђује да је имао специфичан уметнички одговор на све струје и превирања који су га у уметничком и друштвеном окружењу дотицале: „На Рајичићево стваралаштво је, као што смо до сада закључили, у великој мери утицала и критичка рецепција композиторових савременика. Стога је, у послератном периоду, у време диктата доктрине соцреализма, Рајичић, 'по препоруци' био окренут словенским позноромантичарским (пре свега руским и чешким) узорима, у погледу специфичне звучности, то јест, интонације дела. Са слабљењем доктрине, Рајичићеве композиције су ондашњим критичарима можда деловале банално, те је у конституисању његовог зрелог стила стваралаштво Густава Малера, као јасно профилисаног (али српској музичкој јавности, очигледно, недовољно познатог) узора, одиграло кључну улогу.“ (стр. 444) Посебно је интригантна она што Браловић подвлачи у *Закључку*, а то је да

су многи од узора на које су се наши композитори ослањали, (за јавност) остали скривено присутни у њиховим делима, јер средина у којој су Ристић, Марићева и Рајичић живели, није увек била упозната са достигнућима која су овим композиторима била значајна инспирација.

Оцена остварених резултата докторске дисертације

Докторска дисертација Милоша Браловића, *Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*, садржајан је научни рад који ће у наредним годинама представљати важан извор за све научнике који се баве сродном проблематиком. Својом елаборацијом одабране тематике, Милош Браловић је, постављајући остварења наших композитора у контекст европске музике, темељно расветлио карактеристике стваралаштва троје истакнутих послератних српских композитора. Аутор је показао да су наши аутори у већој или мањој мери, у неким од својих кључних дела, стварали по узору на водеће европске композиторе, чија су остварења помно проучавали и из њих извлачили стваралачке поуке за своје опусе.

Милош Браловић је убедљиво остварио детаљну анализу одабраних дела Милана Ристића, Љубице Марић и Станојла Рајичића, показавши да се тек целовитим урањањем у партитуру композитора, могу доносити ауторитативни закључци у вези са генезом композиција, узорима и евентуалним зрачењима на опусе других аутора. Браловић је, наиме, довео у питање нека досадашња тумачења дела наших аутора. Утврдио је да се много тога закључивало без потпуне аргументације и не увек документовано, односно без темељног познавања конкретних уметничких (музичких) дела на које су се закључци односили, или, пак, да су критеријуми понекад били прешироки и/или недовољно одређени.

Милош Браловић је понудио методе којима утврђује елементе који повезују композиторе различитих средина. Он је своју пажњу усмерио на бројне елементе музичког језика преко којих је остварио ову своју намеру: анализирао је хармонске аспекте, контрапунктски рад, мелодијске токове, оркестрационе ситуације. Паралелно са тим, све о чему је говорио умрежавао је у дискурс који је пронашао у теоријама цитатности, преко којих је умрежавање још убедљивије извршено. Све то допунио је и истраживањем друштвеног дискурса који је једним, и то не безначајним, делом, такође утицао на обликовање остварења одабраних српских композитора. Браловић је спретно и селективно посезао за литературом,

не допуштајући да у његов дискурс продре ишта од онога што није могао у целости да прихвати као релевантно тумачење проблема којима се бавио.

Милош Браловић написао је рад који није плагијат, што је доказано спроведеном упоредном електронском анализом извора које је аутор користио и саме докторске дисертације као финалног ауторовог производа. На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација* које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у *Извештају* из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „*Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*”, аутора Милоша Браловића, констатовано је да утврђено подударање текста износи 10%; овај степен подударности последица је навођења многобројних цитата (при чему поклапања у оквиру свих наведених публикација не прелазе 2%), укључујући и аутоцитате докторанда, употребу личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, односно општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања. У **Оцени Извештаја** урађеној од стране ментора рада, редовног професора др Драгане Стојановић-Новичић, закључено је да *Извештај* указује на оригиналност докторске дисертације. Браловић је, очигледно, у потпуности поштовао етичке принципе научног дискурса, не заборављајући да у сваком тренутку наведе изворе које је користио и да никада туђе мисли и закључке не представља као сопствене. Напротив, он се управо и труди да открије своје погледе и тумачења, наглашено избегавајући да само механички присваја резултате раније објављених научних радова.

Милош Браловић је написао оригиналан рад који, поред тога што стреми иновативном погледу на опусе наших познатих аутора, има тенденцију и да се у одређеној мери чврсто држи традиционалних, потврђених истраживачких поступака и вредности. Аутор, дакле, не избегава да, у остварењу свога циља, корача класичним путевима, као што је минуциозна анализа различитих параметара музичког дела, сматрајући да сваки закључак мора да има своје утемељење у самом музичком делу, као врховном изразу једне стваралаче поетике.

Критички осврт референата на докторску дисертацију

Докторска дисертација Милоша Браловића, *Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*, рађена је на високом академском нивоу. У њој се аутор труди да јасно постави проблем, да га језички заокружено искаже, да остане у сталној комуникацији са претходним тумачима сродне тематике и да понуди сопствено тумачење одабраног проблемског оквира.

Питања која би Комисија упутила кандидату, више су плод богатог ауторовог дискурса који указује на ширину проблема, него неких потенцијалних недостатака на које би могло да се укаже:

- Молили бисмо Вас да објасните како видите значај студија у Прагу за касније стваралачке резултате композитора које сте обрађивали у докторској дисертацији.
- У више наврата расправљате о улози музичко-теоријских уџбеника у стварању комплексних стваралачких личности о којима говорите. Молимо Вас да сумарно објасните како је уџбеничка литература могла да утиче на музичке поетике аутора и да, евентуално, наведете још неки пример националне музичке културе где се запажа да је дискурс уџбеничке литературе имао утицај на композиторе дате заједнице.
- Молили бисмо да изнесете свој коментар у вези са проблематиком *Осмогласника* у опусу Љубице Марић. Да ли сматрате да је духовна музика, а пре свега наслеђе Стевана Стојановића Мокрањца, на непосредан начин утицало на профил композиција Љубице Марић, осим што је довело до извесног позивања на формуле *Осмогласника*?
- Да ли су композитори које сте одабрали за разматрање, у Вашем раду заправо третирани/ проучавани као студије случаја? Објасните укратко који су били основни мотиви за избор управо ова три композитора и зашто су одабрана баш она дела која су подвргнута анализи у Вашој докторској дисертацији.

Завршна оцена докторске дисертације – Закључак са образложењем научног доприноса докторске дисертације

У својој докторској дисертацији *Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модернистичких струјања*, Милош Браловић је показао одлично познавање одабране материје, способност прецизне анализе музичких композиција и сагледавања вишеслојних аналитичких матрица и њиховог уодношавања у оквиру одређеног контекста стваралачких настојања конкретне средине и ширег европског окружења блиске прошлости/савремености, а у неминовној повезаности са друштвеним околностима и превирањима у једном идеолошки чврсто постављеном систему.

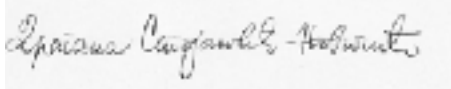
Кандидат Милош Браловић испољио је зрелост у суочавању са одабраном материјом и проблематиком. Он не избегава да критички размотри радове својих претходника, али евентуалне неусаглашености у мишљењима никада не подвлачи ради истицања исправности својих назора, већ да би открио неку врсту истине дела о којима расправља. Показао је како су функционисали до сада делимично прикривени механизми деловања и стварања троје важних српских композитора у њиховом сучељавању са актуелном европском продукцијом њиховог времена или оном блиске прошлости, и којим су све путевима ишли или морали да иду српски композитори у настојањима да реализују своје пуне стваралачке потенцијале, како би створили дела која ће, како ће се испоставити, бити репрезентативна за српску културу.

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације Милоша Браловића сматра да је овим својим радом аутор доказао професионалну зрелост и заокружио своје дугогодишње бављење одабраном проблематиком. Милош Браловић је савестан научник, који је својим првим великим кораком у области научног истраживања показао способност да се у свом писаном музиколошком дискурсу на успешан начин избори са високо постављеним истраживачким циљевима. Кандидат Браловић написао је опширну докторску дисертацију (у којој постоји чак 179 музичких примера – одломака из разматраних дела), која остварује значајне домете у погледу аналитичког сагледавања материје, критичког односа према постојећој литератури и контекстуализације српске стваралачке продукције у периоду од двадесетак година после завршетка Другог светског рата.

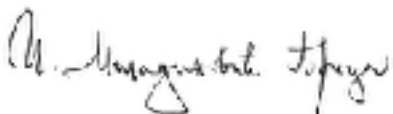
Стога Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације са великим задовољством, једногласно, предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвате овај *Извештај* и покрену процедуру за јавну одбрану докторске дисертације кандидата Милоша Браловића, под насловом *Стваралаштво композитора Прашке групе после II светског рата у контексту европских модерних струјања*.

1. јануара 2023.

Комисија у саставу:

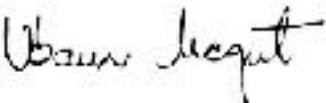
др **ДРАГАНА СТОЈАНОВИЋ-НОВИЧИЋ**, редовни професор, Катедра за музикологију Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду, ментор,

др **ИВАНА МИЛАДИНОВИЋ ПРИЦА**, доцент, Катедра за музикологију Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду, председник Комисије,

др **МАРИЈА МАСНИКОСА**, редовни професор, Катедра за музикологију Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду,

др **ИВАНА МЕДИЋ**, виши научни сарадник, Музиколошки институт САНУ у Београду и

др **СРЂАН ТЕПARIЋ**, доцент, Катедра за музичку теорију Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду